

Magyar Kisállatnemesítők Génmegőrző Egyesülete
Association of Hungarian Small Animal Breeders for Gene Conservation

H-2100 Gödöllő, Isaszegi út 208., Hungary
Tel: +36-28-511-335; Fax: +36-28-511-359; E-mail: mge@mgegodollo.hu
www.mge-hu.com

A MAGYAR PARLAGI GYÖNGYTYÚK TENYÉSZTÉSI PROGRAMJA

**a magyar parlagi gyöngytyúk 2004. évi, és a hortobágyi kékesszürke
gyöngytyúk 2005 évi tenyésztési programjának módosítása,
a 93/2008. (VII. 24.) FVM rendelet „a védett őshonos állatfajták genetikai
fenntartásának rendjéről” 3.§ (3) bekezdése szerint kiegészített,
egységes szerkezetben**

**Gödöllő
2009. április 24.**

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
1. A GYÖNGYTYÚK TÖRTÉNETE ÉS JELLEMZŐI	3
A gyöngytyúk származása és házasítása	3
A magyar parlagi gyöngytyúk ismertetése	3
A gyöngytyúk ivari dimorfizmusa	4
A hazai gyöngytyúktenyésztés rövid története, és a magyar parlagi gyöngytyúk kialakulása	6
A magyar parlagi gyöngytyúk nyilvántartott tenyészetei a tenyésztési program benyújtásakor	6
A magyar parlagi gyöngytyúk részletes fajtaleírása (fajtastandard)	7
Termelési tulajdonságok (tájékoztató adatok)	7
2. A TENYÉSZTÉS CÉLJA, MÓDSZERE, ÉS A TÖRZSÁLLOMÁNYOK MEGHATÁROZÁSA	9
A tenyésztés célja	9
A tenyésztés módszere	9
A nukleusz és a fajtafenntartó állomány kijelölésének elvei	10
A törzskönyvi osztályba sorolás rendje, a felderített egyedek törzskönyvbe emelésének előírásai	11
A fajtaazonosság-vizsgálat, a tenyészállat-minősítés és a selejtezés rendje	12
Az MGE génmegőrző-fajtafenntartó programjának tenyésztési alapjai	13
A tenyészállat-szaporítás szabályai	15
Az apaállat-használat szabályai	15
3. AZ ELLENŐRZÉS ÉS IGAZOLÁS RENDJE	16
A tenyészetek ellenőrzésének rendje	16
A származásellenőrzés módja és dokumentálásának rendje	16
4. ADATSZOLGÁLTATÁS	18
Az országos állattenyésztési adatbankba történő adatküldés módja és rendje	18
5. A FORGALMAZÁS, AZ EXPORT ÉS AZ IMPORT SZABÁLYAI	19
Tenyészállat-forgalmazás	19
Az export és import szabályai	19
6. TARTÁSI FELTÉTELEK	20
A törzsállományok in-situ és az ex-situ tartási feltételei	20
A természetes tartás és szaporítás	20
7. FELHASZNÁLT ÉS AJÁNLOTT IRODALOM	21
A témakörben az MGE részvételével megjelent fontosabb szakirodalom	21
Ajánlott irodalom – magyar klasszikusok	21
<u>1. sz. melléklet:</u> MGE adatgyűjtő lap a(z) ..... évben lezárt termeléshez	22
<u>2. sz. melléklet:</u> A HU-BA gyöngytyúk tartási feltételei (ajánlás)	23

1. A GYÖNGYTYÚK TÖRTÉNETE ÉS JELLEMZŐI

A gyöngytyúk származása és házasítása

A gyöngytyúk eredeti hazája Afrika, ahol vadon élő madárként 15–20 egyedből álló családokba verődve cserjés-bozótos területeken barangol. Apró, csupasz fejét jellegzetes sisaktaréj védi. Háta félgömbszerűen domborodó, farka ék alakban hegyesedik. A kakasok nem viselnek sarkantyút. Dús tollazata sötét alapon világosan pettyezett, de fehér-, krém-, sárga-, tarka- és ibolyaszínű változatai vadon is előfordulnak.

A gyöngytyúk (*Numida meleagris*) az egyetlen baromfifaj, melyet nem eredeti hazájában domesztikáltak. Az ókori görögöknél már háziállat volt, és áldozati célra tenyésztették. A monda szerint a gyöngyözöttség Meleagrosz király nővérének megszilárdult könnycseppjeitől ered, amelyeket fivére halálakor ontott. Állítólag ezért nevezte Arisztotelész ezt az állatot Meleagris-nak.

A Római Birodalomba egyesek szerint a pun háborúk idején került a gyöngytyúk és "afrikai madár" néven vált ismertté. Mások szerint a rómaiak a gyöngytyúkot a görögöktől vették át. Húsa és tojása a római lakomák csemegéje volt. A gyöngytyúk már a kora-középkorban ismert volt Európában, így a Kárpát-medencében is, ahol kialakult helyi, parlagi változata. Elsősorban kékesszürke, esetleg fehér színváltozata terjedt el (melyet a kékesszürkénél szelídebbnek tartottak). Léteznek egyéb színváltozatok is, pl. sávozott, ezüstszürke, barnásszürke, tarka és bronzszínű. A gyakorlati tapasztalatok szerint a sötétebb színű változatok edzettebbek, könnyebben nevelhetők, és a ragadozók is nehezebben találják rájuk.

A magyar parlagi gyöngytyúk ismertetése

Domesztikációja során a gyöngytyúk valamivel nagyobb testűvé vált, egyébként azonban alig változott. Ennek oka e faj kisfokú változékonysága, monofiletikus származása, viszonylag késői domesztikálása és az a tény, hogy tenyésztésével kevesen foglalkoztak.

A házasított gyöngytyúk nagyon értékes, ízletes húsú baromfiféle. A parlagi változat a tojástermelést április végén kezdi, évente mintegy 60–80 szürkés-sárgás héjú, 40–50 g súlyú tojást tojik. Szeret rejtve tojni. Tojásainak héja vastag, ezért a gyöngytyúktojás hosszabb ideig eltartható. Nagyon edzett, veszekedő, vad természetű, kitűnő élelemkereső és rovarirtó baromfiféle, melyet célszerű szabadon tartani.

A gyöngytyúkok teste vízszintes tartású és zárt, hátuk feldomborodó. Kifejlett testsúlyuk 1,40–1,70 kg, növendék korban a tojók súlya általában meghaladja a kakasokét. Fejük rövid és széles, csőrük rövid, erős, erősen hajlott, szaruszínű, a hegye vörös. Fejükön sisakot viselnek, mely szarus, vörös, háromszögletű, a kakasoknál nagyobb és meredekebb állású. Arcuk tollatlan, szürkés-kék, vagy kékesfehér, égszín-kék foltokkal, amelyek a nyak felső harmadának csupasz bőrére is átterjednek. Füllebenyeik szorosan a fejhez simulók, szemeik nagyok, sötétbarnák. A tojóknál kifejezettebben lelógó kétoldali áll-lebenyek rövidek, tömöttek, vaskosak, színük vörös. A nyak vékony, izgalomban egyenes tartású, kakasoknál sötétkékes, tojóknál világosabb bőrszínnel, alsó része erősen tollas, felső része csupasz, finom szőrökkel sűrűn benőtt. A törzs erős, a mell nagy, kerekded, telt. A hát széles, erősen boltozatos, hátrafelé erősen lejt. A szárnyak hosszúak, szélesek, szorosan testhez simulók. A fark rövid és lefelé irányuló, középső tollai a szélsőknél hosszabbak. A

lábszárak viszonylag rövidek, színük vöröses vagy palaszürke, a kakasnak nincs sarkantyúja.

A kékesszürke gyöngytyúk tollszíne kékesszürke alapon egyenletesen fehéren pettyezett, gyöngyözött. Az evező- és faroktollak barnás színűek, szélükön fehéres tarkázottsággal. Mell- és nyakszíneződésük foltok nélküli ibolyaszürke. Csibéi kikeléskor barnás színűek, hátukon hosszanti sötétebb sávokkal.

A fehér színű gyöngytyúk tollszíne bársonyos csillogású, tejfelsárga alapszínű, rajta ezüstfehér pettyekkel (*Címlapfotó és 1. ábra*), a szürke színű (ezüst) gyöngytyúkoké hasonló, de a fehérénél kissé sötétebb. A naposcsibék színe szürkés, hátukon világosabb sávokkal.

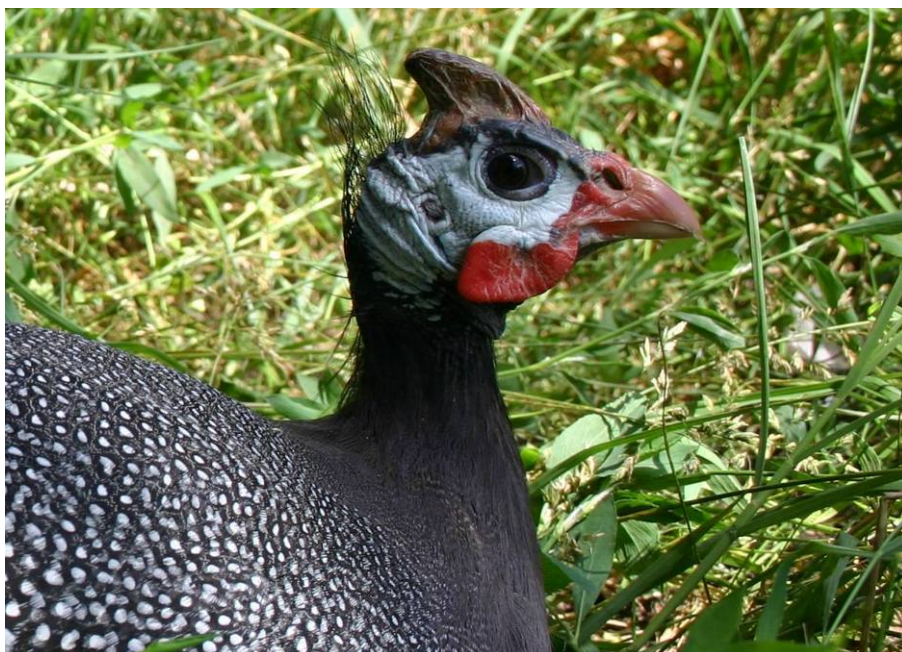
1. ábra. Gyöngytyúk-színváltozatok

A gyöngytyúk ivari dimorfizmusa

Valamennyi gyöngytyúk változat esetében az ivarok nagyon hasonlítanak egymásra, megkülönböztetésük komoly gyakorlatot igényel (*2. és 3. ábra*). A tenyésztésben legmegbízhatóbb a japán módszer, azaz a kloaka kifordításával végzett naposkori ivarmeghatározás. Növendékek vagy felnőtt állatok ivarának meghatározásában elsősorban a másodlagos nemi jellegek nyújtanak támpontot. A tojó sisakja általában kisebb és meredekebb vonalú, a kakasé nagyobb és hátrafelé hajló. A kakas állabenyé rendszerint nagyobb és szétálló, a tojóé kisebb és az arc vonalát követi. Állebeny alapján ivarérett korban általában már szétválogathatók az ivarok, és ez a módszer a sisak vizsgálatánál megbízhatóbb. Az ivarok szétválasztásában további segítséget jelenthet a kakasok és a tojók eltérő hangadása. A tojók gyakori és általában elnyújtott (monoton) „tukácsolással” hívják fel magukra a figyelmet. Ezzel szemben a kakasok ritkán hallatják hangjukat – pl. veszély esetén –, ami hangosabb és sokkal inkább rikácsoló, mint a tojóké. A kakas és a tojó hangja már a másodlagos nemi jelleg (sisak, állabeny) kifejlődése előtt megkülönböztethető, ezért tenyész-növendékek ivar szerinti szétválogatására is alkalmas.

2. ábra. Gyöngytyúk kakas

3. ábra. Gyöngytyúk tojó

A hazai gyöngytyúktenyésztés rövid története, és a magyar parlagi gyöngytyúk kialakulása

A gyöngytyúkot régen honosult háziszárnyasunknak tekinthetjük. A XX. század elején már hazánkban is tenyésztették, és a század első felében külföldre vadhúsként, fojtva szállították. Ezt megelőzően azonban inkább díszmadárként tartották, egyes források szerint a kolostorok kertjeiben a XIII. századtól, főúri vadaskertekben pedig a XVI. századtól. Paraszti gazdaságokban szórványosan a XIX. század végén, nagyobb arányban pedig a két világháború közötti időszakban terjedt el, főként a Duna–Tisza köze és a Tiszántúl tanyás gazdálkodási helyein.

Krenedits Ödön 1920-ban még azt írja róla: “Mi a gyöngytyúkot úgy mint a pávát, díszmadárként tartjuk. Pedig kellemetlen hangjuk ugyan nem díszes. Ámde a gyöngytyúknak haszna nem is díszes voltában, hanem tojásaiban, húzában és tollában rejlik. Erre azonban a magyar gazda eddig nem sokat adott, de annál többre becsülte az olasz, angol és francia.”

A gyöngytyúk az iparszerű baromfitenyésztés kezdetéig volt kedvelt háziszárnyas, ezt követően azonban az állatlétszám rohamosan csökkent. Magyarország az 1970-es években még a gyöngytyúktenyésztés és árutermelés európai élvonalához tartozott. A tenyésztés és szaporítás központja a Hortobágyi Állami Gazdaság volt, az árutermelésben több hazai mezőgazdasági üzem vett részt. Az 1980-as évektől azonban a gyöngytyúk tenyésztése annyira visszaszorult, hogy ma már csak génbanki állományai találhatók Magyarországon. A Hortobágyi Állami Gazdaság H 1-5 néven forgalmazott gyöngytyúk hibridjének alapvonalait a jogutód Hortobágyi Természetvédelmi és Génmegőrző Kht. tartotta fenn a legutóbbi időkig.

Ellátási terület, a magyar parlagi gyöngytyúk jelenlegi helyzete, tenyésztetei

Ellátási terület: a Magyar Köztársaság területén működő, tulajdonformától független, az állattenyésztésről szóló 1993. évi CXIV. törvény és a vonatkozó egyéb jogszabályokban felsorolt fajták génmegőrző tenyésztetei, amelyek tagjai a Magyar Kisállatnemesítők Génmegőrző Egyesületének, mint a régi magyar baromfifajok és fajták fajtafenntartójának és államilag elismert tenyésztő szervezetének.

A *magyar parlagi gyöngytyúk* 2004-től őshonosként regisztrált fajta, mely jelenleg kizárólag génmegőrzési céllal fenntartott állományokkal rendelkezik. A génbanki állományokból kistenyésztők, családi gazdaságok tenyésztőjét vagy naposcsibét vásárolhatnak.

A magyar parlagi gyöngytyúk nyilvántartott tenyésztetei a tenyésztési program benyújtásakor:

1. ÁTK, Gödöllő, Herceghalom: A KÁTKI az 1990-es évek elején kezdte gyöngytyúk génbanki programját. A hazánkban honos egyedeket – különböző színben (kékeszürke, szürke, bronz, fehér-tarka) – alföldi tanyákon gyűjtöttük össze. Jelenleg a kutatóintézet (ÁTK) baromfi génbankjában a gyöngytyúk több színváltozata megtalálható (Gödöllő és Herceghalom telephellyel). A színváltozatok egy részét Fehér Sándor (Tápiógyörgye) és Lengyel László (Óbecse, Vajdaság) tenyésztőink bocsátották a gödöllői génbank rendelkezésére.

2. Fehér Sándor, Tápiógyörgye – gyöngytyúk színváltozatok tenyésztete, melyet 1 vonalként tenyésztünk.

3. Hortobágyi Természetvédelmi és Génmegőrző Kht.: *Hortobágyi kékesszürke gyöngyös – a tenyésztő szervezet változásával – 2009-ben mint fajtaváltozat, külön fejezetként kerül az MGE törzskönyvi nyivántartásába.* A H 1-5 gyöngytyúkhibridet egy Hortobágy környékén összegyűjtött gyöngytyúk állományból nemesítették, az eredeti kiinduló állomány hortobágyi kékesszürke gyöngyös névvel mint fajtaváltozat, ma is létezik. Tenyésztő szervezete 1995-2003 között a Kékes-tanya Bt., ezt követően a Hortobágyi Természetvédelmi és Génmegőrző Kht. volt. A fajta korábbi története és fenntartásának módja indokolja, hogy a hortobágyi kékesszürke gyöngyöst – mely kizárólag a kékesszürke színváltozatot képviseli – a továbbiakban is zárt tenyészetben tartsuk fenn, azonban ebből a tenyészetből tenyészállatok átadhatók a magyar parlagi gyöngytyúk más tenyészetei számára.

A magyar parlagi gyöngytyúk részletes fajtaleírása (fajtastandard)

Kifejlett testsúly (mindkét ivarban): 1400-1700 g

Fej: rövid és széles.

Csőr: rövid, erős, erősen hajlott, szaruszínű, a hegye vörös.

Taraj: sisakszerű, szarus, vörös, háromszögletű.

Arc: kékesfehér, toll nélküli.

Füllebenyek: szorosan a fejhez simulók.

Szemek: nagyok, sötétbarnák.

Áll-lebenyek: rövidek, vaskosak, vörösek, középen fehér foltal.

Nyak: a fej alatt csaknem csupasz, kakasoknál sötétkékes bőrrel, a tojóknál a bőr színe világosabb. Vékony, izgalomban egyenes tartású. A nyak alsó része erősen tollas, a felső rész csupasz, finom, szőrszerű tollakkal erősen benőtt.

Törzs: erős. A mell nagy, kerekded, telt. A hát széles, erősen boltozatos, hátrafelé erősen lejt.

Szárnyak: hosszúak, szélesek, szorosan a testhez simulók.

Farok: rövid és lefelé irányuló. A középső tollak a szélsőknél hosszabbak.

Lábszárak: rövidek, a lábszár színe vöröses, a kakasnak nincs sarkantyúja.

Tollazat: Gazdag, szép kékesfekete (kékesszürke változat) illetve fehér, tejfelsárga (fehér változat) alapszínnel. A nyak kivételével a test minden részén a tollakon egyenletesen elosztott fehér pettyek (gyöngyök) láthatók. A nyak tollazatán petty nincs, a kékesszürke változat esetében sötétebb színű. A gyöngyök a fehér és szürke (ezüst) változaton is láthatók, ragyogó ezüstfehér pettyek formájában. A bronz színváltozat tollai egyszínűek. A tarka színváltozat mellén kisebb-nagyobb fehér folt látható.

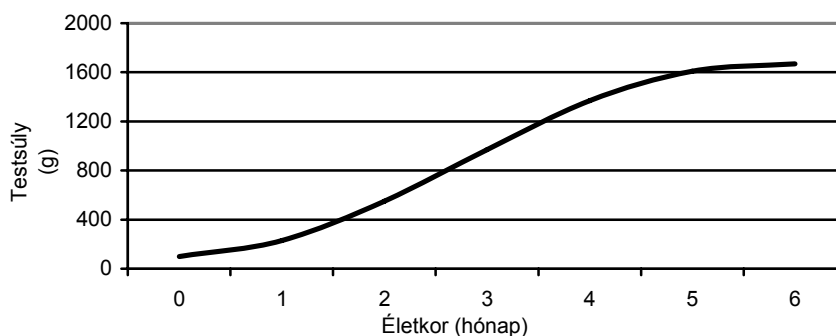
Termelési tulajdonságok (tájékoztató adatok)

1. táblázat. A magyar parlagi gyöngytyúk termelési tulajdonságai	
Élősúly 16 hetes korban (vegyes ivarban)	>1200 g
Kifejlett állatok átlagos testsúlya (vegyes ivarban)	>1400 g
Tojástermelés első tojoidőszakban	>80
Tojássúly	>43 g
Termékenység	>90%
Keltethetőség	>70%

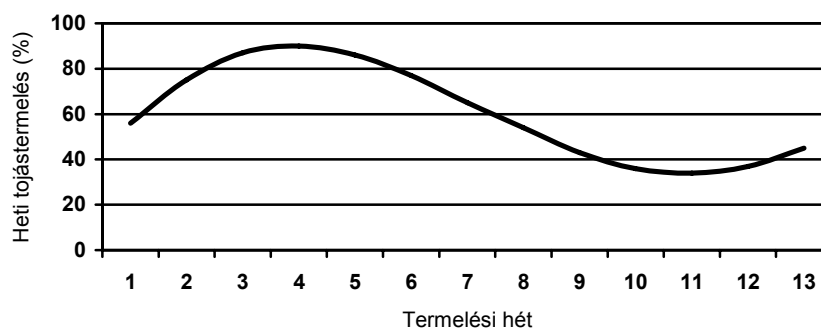
2. táblázat. Három hazai gyöngytyúk típus tenyésznövendékeinek testsúlya vegyes ivarban, 1–24 hetes korig (KÁTKI, Gyöngytyúk projekt, 2004)

Életkor	Gyöngytyúk típus		
	Tanyákról begyűjtött parlagi gyöngytyúk	Gödöllői gyöngytyúk	Hortobágyi kékesszürke gyöngyös
	Testsúly (g)		
1 hetes	47	55	54
2 hetes	78	89	91
3 hetes	120	140	135
4 hetes	177	212	225
5 hetes	244	296	271
6 hetes	309	358	356
7 hetes	390	458	444
8 hetes	462	539	520
10 hetes	630	739	723
12 hetes	858	1003	999
14 hetes	1045	1206	1218
16 hetes	1204	1399	1379
20 hetes	1393	1610	1576
24 hetes	1474	1671	1668

4. ábra. A magyar parlagi gyöngytyúk (gödöllői tenyészet) jellemző növekedési görbéje vegyes ivarban (KÁTKI, Gyöngytyúk projekt, 2004)

5. ábra. A magyar parlagi gyöngytyúk (gödöllői tenyészet) jellemző heti tojástermelési görbéje (KÁTKI, Gyöngytyúk projekt, 2004)

2. A TENYÉSZTÉS CÉLJA, MÓDSZERE, ÉS A TÖRZS-ÁLLOMÁNYOK MEGHATÁROZÁSA

A tenyésztés célja

A Magyarországon több száz éve honosult és helyi fajtaként kialakult magyar parlagi gyöngytyúk különböző változatainak (színváltozatok, tájfajták) fenntartása és szaporítása a genetikai és fenotípusos megjelenésük változatlan megőrzésével. A változatlan fenntartás követelménye az eredeti külső és belső tulajdonságok megtartása a lehető legkisebb génveszteséggel, a beltenyésztés elkerülésével.

A tenyésztés módszere

A génmegőrzésben résztvevő állományok a törzskönyvi besorolás I. osztályához (elit) tartoznak. A II. osztályhoz tartozó törzsállományok ill. egyedek – melyek kizárólag az elit állományoktól származnak, illetve szükség esetén az elit második tojóciklusban termeltetett állományai – képezik az ún. elittartalék-állományt, melynek létszámát úgy kell meghatározni, hogy az elit létszám bármikor pótolható legyen ugyanolyan egyedszámban, genetikai összetételben (vonalak, családok). A génmegőrzés elfogadott szabályai szerint a legfontosabb szempont a fajta biztonsága, amit az elitállományok és a nyilvántartott elitállatok számának szakmai előírások szerinti, folyamatos növelésével kell biztosítani a szükséges létszám (legalább 3000 nőivar és a hozzá tartozó hímivar) eléréséig.

Az elit fokozat minimális követelményrendszere

A magyar parlagi gyöngytyúk fajtafenntartására és génmegőrzésére vonatkozó alapvető előírások: A génveszteség megelőzése érdekében arra kell törekedni, hogy az előírt 1/5 minimális ivararány mellett legalább 10 családot be lehessen állítani úgy, hogy legalább 1 fajtaazonos elit kakas és legfeljebb 5 elit tojó/család indulási létszám biztosított legyen (vagy többkakasos törzsek és vonalak esetében a fenti létszámok többszöröse). Minden következő tenyészidényben a hímivarú szaporulat forogjon, így az első család hímivarú szaporulata legkorábban a 11. évben kerül vissza a kiinduló családra, ezzel a beltenyésztés biztonsággal elkerülhetővé válik.

Ha a család- vagy vonaltenyésztés feltételei nem megoldhatók, a tenyészetet egy tenyészcsaládként vagy önálló vonalként kell kezelni, és egy másik elit-tenyészettel együttműködve kell fenntartani, legalább 3 évenkénti kakascserével. Az előírt ivararányt az egyes tenyészvonalak/családok szaporítása során kell alkalmazni úgy, hogy az a tenyészállat-szaporítás végéig biztosítható legyen, ezért tartalék kakasok beállítása is szükséges lehet.

Indokolt esetben a 2. és 3. évre megtartott elitállományok elitként vagy elit-tartalékként új származási igazolással továbbtenyészthetők.

Az állatok jelölésének módja

Olyan jelölést kell alkalmazni, ami tartós és egyedi. Ennek a legelterjedtebb formája a naposkori szárnyjelző, ami kiegészíthető a felnőtt állatok jelölésére alkalmas szárnyjelzők használatával. Elfogadott jelölési mód még a lábgyűrű, bár ezt ritkán használják, mert az állatok növekedésével folyamatosan cserélni kell.

Tartós jelölési mód – ami önmagában, vagy biztonsági kiegészítésként, és indokolt esetben használható – a naposkori ujjpercvágás is. Az elitállatok jelölése kötelező, a tenyészcsoportok, vonalak megkülönböztetőségét, és/vagy az egyedi azonosíthatóságot tegye lehetővé. Az elitállományoktól gyűjtött tojások jelölését úgy kell végezni, hogy a tojás származása, eredete (a termelő részpopuláció, család) egyértelműen azonosítható legyen.

A nukleusz és a fajtafenntartó állomány kijelölésének elvei

Nukleusz állomány

Nukleusz állomány kizárólag a BIR szerint elitállományként nyilvántartott állomány lehet, beleértve az egy- vagy többéves elitállományokat is, amelyek tenyésztési szempontból elit-tartaléknak minősülnek abban az esetben, ha az állomány első éves utódai elitként törzskönyvi nyilvántartásba kerültek.

Amennyiben egy adott őshonos baromfifajta nyilvántartott elit-létszáma – az összes tenyészetet figyelembe véve – meghaladja a rendelet mellékletében meghatározott „veszélyeztetett” kategória szerinti 3000-es létszámot, a nukleusz tenyészeteket és állományokat úgy kell kijelölni, hogy nukleusz (elit) tenyészetként és fajtánként minimum 300 nőivarú egyed számig az állomány nukleusz állománynak minősüljön úgy, hogy az effektív populációméret elérje vagy meghaladja a 100-at (lásd 3. táblázat). A nukleusz állományok összes létszáma baromfifajtánként max. 3.000 nőivarú egyed.

Az MGE keretében jelenleg fenntartott fajták fenti meghatározás szerinti nukleusz-állományainak nőivarú tenyészállat-létszáma valamennyi fajta esetében lényegesen alacsonyabb, mint 3000. A jövőbeni döntések előkészítésére és meghozatalára – azok felmerülésekor – az MGE Tenyésztők Tanácsa, az MGE elnöksége, ill. a közgyűlés jogosult.

Hímivarú tenyészállatok száma	Nőivarú tenyészállatok száma										
	4	10	20	30	40	50	60	80	100	200	500
	Effektív populációméret										
1	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
2	3	7	7	8	8	8	8	8	8	8	8
4	8	11	13	14	15	15	15	15	15	16	16
10	11	20	27	30	32	34	36	36	36	38	39
20	13	27	40	48	53	57	60	64	67	72	77
50	15	33	57	75	89	100	109	123	133	160	182
100	15	36	67	92	114	133	150	178	200	267	333

Fajtafenntartó állomány

A nukleusz állományból létszám miatt kimaradt, fajtánként 3000-es létszám fölötti elit és elit-tartalék (I. törzskönyvi osztály) kötelezően, a nagyszülő állományok (II. törzskönyvi osztály) egy része feltételesen fajtafenntartó állománynak minősül. A

fajtafenntartó állományok összes létszáma baromfifajtánként max. 12.000 nőivarú egyed.

Tenyészet (részpopuláció) felszámolása esetén követendő szabályozás

Az MGE elittenyésztői kötelesek mindent elkövetni annak érdekében, hogy egy esetlegesen megszűnő tenyészet genetikai anyaga ne vesszen el. Ennek finanszírozására az MGE az őshonos támogatásokból tartalék-alapot hozhat létre (egyesületi döntés szerint). Nukleusz állomány esetleges felszámolása esetén, végső esetben a tenyészállatokat (vagy azok szaporulatát) térítésmentesen föl kell ajánlani a többi nukleusz állománnyal rendelkező tenyészetnek, ahol külön fajtaként (fajtaváltozatként), új vonalként vagy tenyészcsaládokként a génmegőrzési programba kell illeszteni.

A génbankban megőrzendő szaporítóanyag és genetikai minta meghatározása

Jelenleg baromfi esetében biztonsággal csak élő egyedek tarthatók génbankban (in vivo, in situ). Az in vivo in situ génbankok állományai – amennyiben megfelelnek az egyéb tenyésztési feltételeknek –, tenyészállományként nyilvántartásba vehetők. Szükség esetén in vitro génbanki megőrzésre szövet- vagy vérminta, sperma, ill. csírákorongból nyert pluripotens sejtek vagy max. 3 napos, preparált embrióból készített sejt kultúra javasolható.

A törzskönyvi osztályba sorolás rendje, a felderített egyedek törzskönyvbe emelésének előírásai

Törzskönyvi vagy tenyésztési főkönyvi szabályzat

Az őshonos baromfifajták fajtafenntartója és elismert tenyésztő szervezete az MGE, mely szervezet vezeti a fajták törzskönyvét vagy tenyésztési főkönyvét, a vonatkozó jogszabályok szerint, a 30/1994. (VI.28.) FM rendelet 3. számú mellékletében leírtaknak megfelelően.

Ezek szerint a törzskönyv tagolódása:

- I. osztály: elit fokozat, amelynek állományai (elit, elit-tartalék, több éves elit) csakis az előző elit állomány utódai és egyedei lehetnek. Ezek az állományok képezik a fajtafenntartás és génmegőrzés alapját.
- II. osztály: nagyszülő állományok, amelyek mindig az I. osztályba tartozó állományoktól származnak, a fenntartás szaporító- és tartalék-állományai.
- III. osztály: szülőállományok, melyek az I. és a II. osztályba tartozó állományoktól származhatnak, és elsősorban a végtermék-előállításban játszanak szerepet.

Az egyes osztályokba tartozó állományokról a törzskönyv – elektronikus nyilvántartással – a származási igazolásban rögzítettekén túl tartalmazza az állomány összesített gazdasági értékmérőit (tojástermelés, életképesség, keltethetőség, stb.), az alkalmazott állategészségügyi kezeléseket, a tartás módját. A kiadott származási igazolások nyilvántartásáért, a törzskönyvek vezetéséért és az adatok nyilvántartásáért a tenyésztésvezető a felelős. Az elitállományok egyedeinek, tenyészvonalainak/tenyészcsaládjainak nyilvántartása és alkalmazása a

tenyésztésben a tenyésztő feladata és kötelezettsége (állomány- és tenyésztési napló). Ezek az adatok a törzskönyvben összesített adatként jelennek meg. A törzskönyv elektronikus módon is vezethető, és az MGE honlapján közzétehető.

Tenyészállományok minősítése, besorolása

Tenyészállomány-minősítést csak a TIR és BIR nyilvántartásban szereplő tenyészetek illetve állományok kaphatnak. Ezen belül:

1. Elitállomány csak egyedi- vagy tenyészcsalád szerinti nyilvántartással keltetett elitállománytól szaporítható.
2. A második vagy több éves (vedletett) elitállomány a tárgyévben elit minősítést kaphat (elit-tartalék megjelölést kell alkalmazni abban az esetben, ha az állomány szaporulata már elit minősítést kapott; az elit-tartalék állomány elitállománynak minősül, de az elitállományok szaporításának szabályait ebben az állományban csak külön előírás esetén kell alkalmazni).
3. Indokolt esetben több elitállomány és több elit-korcsoport összevonása az egyéb tenyésztési és génmegőrzési szempontok teljes körű betartása mellett engedélyezhető, a vonatkozó BIR előírások szerint.
4. Az egyedi vagy családellenőrzés nélkül keltetett tenyészállatok a következő tenyésztési fokozatba (törzskönyvi osztály) kerülhetnek, az alábbiak szerint:
Elitből (I. törzskönyvi osztály): nagyszülő, szülőpár, végtermék,
nagyszülőből (II. törzskönyvi osztály): szülőpár, végtermék
szülőpárból (III. törzskönyvi osztály): csak végtermék keltethető.

Új, felderített egyedek, állományok törzskönyvezésének szabályai

Az MGE több terepi vizsgálatot végzett a Kárpát-medencében az elmúlt 10 évben a helyi baromfifajták és fajtaváltozatok felderítésére. Különösen a peremvidékeken, és alföldi tanyákon számos helyi fajtaváltozat, ill. a génmegőrzésbe vont fajták fenotípusosan fajtaazonos egyedei találhatóak, amelyek egy része – veszélyeztetettsége miatt – mindenképpen megőrzésre szorul (pl. a magyar parlagi gyöngytyúk gödöllői tenyészete a KÁTKI és az MGE szakemberei által tanyasi környezetből begyűjtött, majd fölszaporított, fajtaazonos állományon alapul).

Új egyedek vagy állományok törzskönyvezését az MGE Tenyésztők Tanácsa engedélyezheti, az alábbiak szerint:

A fenotípus alapján fajtaazonosnak vagy új fajtaváltozatnak minősülő, felderített egyedek állategészségügyi karantén ill. tesztszaporítás (azonos fajtájú, törzskönyvezett egyeddel végzett, lehetőleg reciprok tesztpárosítás) után új család alapító állományként a tenyésztésben figyelembe vehetők. Új fajtaváltozatok kialakítása esetén a tesztpárosítás a felderített egyedek között történik, a fenotípusos fajtabélyegek öröklődhetőségének meghatározására. Anyagi forrás rendelkezésre állása esetén a fenti fenotípusos vizsgálatok és tesztkeresztezők DNS-vizsgálattal kiegészíthetők.

Az egyes fajtaváltozatok indokolt esetben önálló fajtaként bejelenthetők.

A fajtaazonosság-vizsgálat, a tenyészállat-minősítés és a selejtezés rendje

Fajtaazonos egyednek tekintendő a BIR szerint fajtatizta tenyészállományként nyilvántartott, MGE származási igazolással és MGSzH „Hatósági Bizonyítvány”-nyal rendelkező, az MGE tenyésztési programja szerint tenyésztett, különböző

tenyésztési fokozatba tartozó (elit, nagyszülő, szülő) állomány és annak szaporulata, mint tenyészállat vagy végtermék.

A minősítést a fajtajelleg alapján, elsősorban küllemi szempontok szerint az elitállományokban kell végezni. A fajtajellegnek nem megfelelő egyedek selejtezése és a kakasok selejtezése az ivararány szerinti létszám beállításához engedélyezett. Nukleusz (elit) állományokban az általános génmegőrzési irányelvek szerint termelési célú direkt szelekció nem végezhető.

A selejtezés a keltetési, nevelési és törzsésítési időszakokhoz kötődik. A selejtezés szempontjai: testforma, kornak megfelelő fejlettség, egészségi állapot, tollazat színe, fejlettsége.

A teljesítményvizsgálat

Az „őshonos” baromfifélék teljesítményvizsgálata a változatlan formában történő fennmaradást, a génvesztés megelőzését célozza, ami sok esetben a valamilyen tulajdonságban pozitív irányban kiugró egyedek kiszűrését is jelentheti. Fajtafenntartást érintő központi teljesítményvizsgálat nincs, ez gyakorlatilag minden beoláztatást megelőzően, és a termelő állományokban megtörténik a következő szempontok alapján:

- küllemi bírálat,
- testsúlymérés,
- termelő állományok tojástermelése, szaporasága (termékenység, keltethetőség)
- tojások minősége

Mindezek a fajtaleírásban foglaltakkal összhangban jelentik az illető fajta teljesítményvizsgálati eredményeit.

Az MGE génmegőrző-fajtafenntartó programjának tenyésztési alapjai

Kis létszámú állományok esetén: Pedigrétenyésztés

Egy génmegőrzésbe vont állományon belül a pedigré pontos ismerete lehetőséget nyújt arra, hogy minden egyed számára azonos esélyt nyújtsunk a továbbszaporodásra. Ideális esetben, rögzített létszámú populáció fenntartásában valamennyi hímivarú állat egy hímivarú utódja és valamennyi nőivarú állat egy nőivarú utódja képezi a következő generációt. A pedigré alapján végzett szaporítás a beltenyésztés elkerülését és az állomány hosszú távú, génvesztés nélküli fenntartását teszi lehetővé. A módszer alkalmas nagyon kis létszámú populációk beltenyésztetté válásának elkerülésére is, amennyiben a populációméretet egyidejűleg és gyorsan növeljük.

Nagyobb létszámú állományok esetén: vonal- és/vagy családtenyésztés

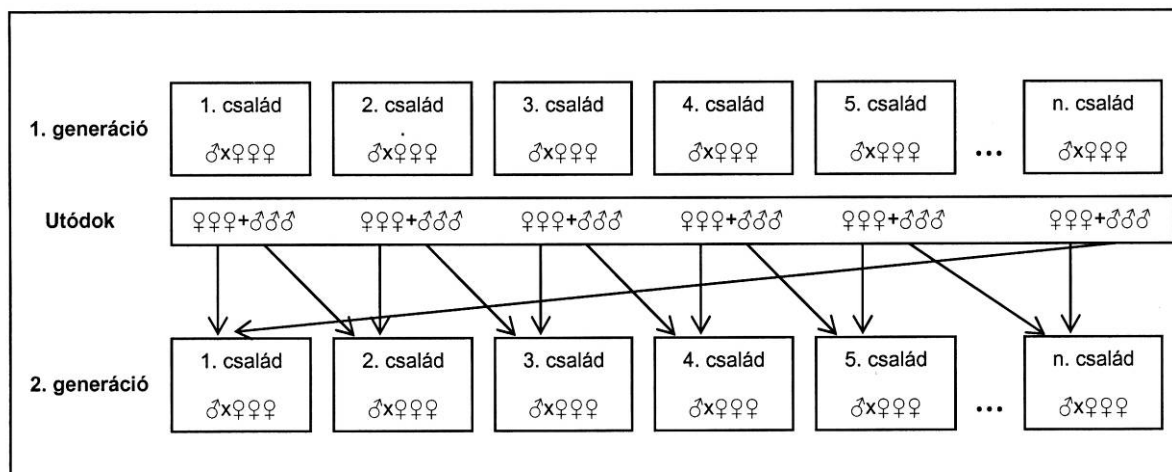
Vonaltenyésztés: Nagyobb létszámú populációk esetén hatékony génmegőrzési módszerként alkalmazható a populáció alpopulációkra (vonalakra) osztása, és ezt követően az alpopulációk közötti ciklikus tenyészállat-csere. Ha egy populációt vonalakra osztunk, nyilvánvaló, hogy minden vonal egyedszáma lényegesen kisebb, mint az eredeti populáció létszáma. Ezért a vonalakon belül jelentősen megnő a beltenyésztettség és a drift által okozott génvesztés. Annak a valószínűsége azonban nagyon kicsi, hogy az egyes vonalak véletlenszerű allélgyakoriságváltozása azonos irányú, ezért a vonalakra osztás – megfelelő számú vonal esetén –

a génmegőrzésben jól alkalmazható eljárás. A vonalakon belüli pedigrétenyésztéssel, és a vonalak közötti ciklikus tenyészállat-cserével, a teljes populáció genetikai változatossága jó eredménnyel, hosszú távon fenntartható.

A vonaltenyésztés a gyakorlatban úgy is megvalósítható nagyobb génvesztés nélkül, hogy a vonalakon belül 8–10 generáción keresztül beltenyésztést végeznek, majd ezt követően keresztezik a különböző vonalakat. A módszer hátránya, hogy a beltenyésztés során a vonal szaporodó képessége csökken, ez pedig – szélsőséges esetben – egyes vonalak elvesztéséhez, ezáltal a teljes populáció genetikai változatosságának csökkenéséhez vezet.

A vonaltenyésztés nagyon kis létszámú populációk fenntartására nem alkalmas, mert a túlságosan kis létszámú vonalak nagyon gyorsan beltenyésztetté válnak, ami a vonalak szaporaságának gyors csökkenése révén az egész populáció fennmaradását veszélyezteti.

Családtenyésztés: Viszonylag kis létszámú populációk fenntartására alkalmas módszer a családtenyésztés, amikor az egy (vagy több) hímivarú és a hozzá beosztott nőivarú tenyészállatoktól (családoktól) nyert, azonos számú utódok képezik a következő generációt úgy, hogy a család nőivarú egyedei az eredeti családban maradnak, míg a hímivar rotációszerűen a következő családba kerül át (6. ábra). A módszer a hímivar családokon belüli, a szaporítási időszakban végzett, rotációszerű cseréjével és a minimálisan javasolt 10 család számának növelésével tovább javítható, az effektív populációméret növelése révén.

6. ábra. Családtenyésztéses génmegőrzési eljárás a hímivar rotációjával. A nőivarú utódok a következő generációban a szülőkkel megegyező számú családban maradnak, a hímivarú utódok – a szelekciót követően – a sorszám szerinti, következő családba kerülnek át.

Nukleusz állományok esetében a családtenyésztés kötelező, a pedigré- és családtenyésztés kombinációja pedig javasolt feltétel. Amennyiben egy kis létszámú, de génmegőrzés szempontjából értékes tenyészetben (nukleuszállományban) a családtenyésztés feltételei a tartásmód (pl. tanyasi tartás) miatt nem megoldhatók, a tenyészetet egy tenyészcsaládként vagy önálló vonalként kell kezelni, és egy másik nukleusz tenyészettel együttműködve kell fenntartani, a hímivarú tenyészállatok legalább 3 évenkénti cseréjével.

A tenyészállat-szaporítás szabályai

A génmegőrzés alapját az elit fokozatú egyedek állományai képezik. Utánpótlásra csak ezen állományoktól származó tenyésztőjás keltethető. Az ismert származás alapvető feltétel.

A tenyésztőjásgyűjtés csak akkor kezdődhet, ha a tojások mérete és súlya eléri a fajtára jellemző értéket. A tenyésztőjásgyűjtésre a beólasztást követő két héten túli időpontok és a termelési szint 30%-on felüli értéke az irányadó. A keltetés csak az MGSzH által engedélyezett és ellenőrzött keltetőkben történhet. A tenyésztőjás kezelése, a naposállatok nevelése a fajra, fajtára vonatkozó állategészségügyi követelmények betartása mellett (Állategészségügyi Szabályzat), meghatározott technológia alkalmazásával történhet.

Az apaállat-használat szabályai

Nukleusz állományokban a megengedett legnagyobb ivararány a gyöngytyúk szaporítása esetén 1♂:5♀. Az elitszaporítás során egy- vagy többkakasos családok vagy vonalak is használhatók. A kötelező ivararány a tenyészidőszakban végrehajtott kakascserével is beállítható, azonban a gyöngytyúk esetében a vonalak/családok hím- és nőivarú állatainak összeszoktatásához hosszabb idő (legalább 2 hónap) szükséges a tenyészidőszak folyamán, ezt az esetleges kakascserénél figyelembe kell venni. Több évig tartott tenyészállomány esetén a tojók fiatal hímivarú tenyészállattal párosíthatók. Elitállományok esetében, ha a család- vagy vonalenyésztés feltételei nem megoldhatók, a tenyészetet egy tenyészcsaládként vagy önálló vonalként kell kezelni, és egy másik nukleusz tenyészettel együttműködve kell fenntartani, legalább 3 évenkénti kakascserével.

Elitállományokban, vonal-vagy családtenyésztés esetén a fenti ivararányt az egyes tenyészvonalak/családok szaporítása során kell alkalmazni úgy, hogy az előírt legnagyobb ivararány a tenyészállat-szaporítás végéig biztosítható legyen, ezért tartalék apaállatok beállítása is szükséges lehet.

3. AZ ELLENŐRZÉS ÉS IGAZOLÁS RENDJE

A tenyészetek ellenőrzésének rendje

A tenyésztési ellenőrzéseket az MGE által kijelölt személyek, lehetőség szerint az MGSzH Központ munkatársával közösen végzik, és az ellenőrzés eredményét jegyzőkönyvben rögzítik. Nukleusz- és fajtafenntartó állomány kijelölést kapott elitállományok ellenőrzése évente legalább egy alkalommal kötelező.

Egyéb állományok (nagyszülő-, szülő- és végtermék) vizsgálata igény esetén, külön megállapodás szerint, az elit (nukleusz) állományra kidolgozott ellenőrzési rend szerint történik.

Elit (nukleusz és fajtafenntartó) állományok ellenőrzése

Az ellenőrzés kiterjed:

- a személyi feltételekre,
- a tenyésztési program végrehajtására,
- az állomány létszámára, az állomány/egyed/vonal/család-nyilvántartás feltételeire (tenyésztési, állomány- és/vagy ólnapló),
- a tenyésztési, szaporítási (keltetési) feltételekre,
- a tartási előírások betartására,
- a takarmányozási előírások betartására,
- az állategészségügyi feltételek betartására,
- a tenyésztő hatóság (MGSzH Központ), a Baromfi Információs Rendszer (BIR) és a fajtafenntartó MGE által előírt adatszolgáltatási kötelezettségek teljesítésére.

A származásellenőrzés módja és dokumentálásának rendje

A származásellenőrzés alapvető feltétele a IX. pontban tárgyalt egyedi megjelölés. A fajtatisztán fenntartott őshonos állományok származási igazolását az elismert tenyésztő szervezet adja ki. Ennek tartalmaznia kell minden olyan adatot, ami az állomány azonosításához és BIR regisztrációjához szükséges. Az igazolásokat három példányban kell kiállítani azonos sorszámmal. A három példányból az első a tenyésztő, a második az MGSzH, a harmadik a kiállító példánya.

A származási igazolások rendje

A származási igazolásokat (7. ábra) az MGE tenyésztésvezetője adja ki az MGE közgyűlése által az igazolásban szereplő létszám alapján meghatározott térítési díj ellenében. A származási igazolásban a tenyésztési célból letelepített naposállat létszáma szerepel, amely alapján az állomány BIR nyilvántartásba kerül. Tenyész (törzs)állományokra a származási igazolást a szükséges BIR bizonylatok és állategészségügyi hatósági igazolások megléte esetén, a tenyésztő kérésére az MGE bocsátja ki, és egyidejűleg – az előírt határidők betartásával – megküldi az MGSzH központnak. Az MGE a beolozott és átminősített, MGE által előzetesen ellenőrzött tenyészállat- (törzs) létszám ismeretében, a keltetés évét követő január 1-et, ill. több évig tartott állományok esetében a következő termelési év január 1-et követően kitöltött BIR adatközlő lapot ellenjegyzí és megküldi az MGSzH Központnak. Az MGSzH által kiadott „Hatósági Bizonyítvány” rögzíti a támogatható

létszámot is. A származási igazolás első éves állományok esetében a kelést követő termelési év december 31-ig, több éves állományok esetén az eredeti származási igazolás lejártát követő január 1-től a tárgyév december 31-ig érvényes. Az MGSZH és az MGE által kiadott, az elitállományok származását és regisztrációját igazoló okiratok a törzskönyv részét képezik, és azokat az MGE saját honlapján közzéteszi. Végtermék tojóállomány ill. vágóállat fajtához tartozását végtermékre kiállított MGE származási igazolás igazolja. Ebben az esetben a "Törzskönyvi osztály" helyén „végtermék” megjelölést kell alkalmazni.

Származási igazolás (minta) (7. ábra):

 Magyar Kisállatnemesítők Génmegőrző Egyesülete Association of Hungarian Small Animal Breeders for Gene Conservation H-2100 Gödöllő, Isaszegi út 208., Hungary Tel: +36-28-511-335; Fax: +36-28-511-35 E-mail: mge@mgegodollo.hu ; www.mgegodollo.hu		
SZÁRMAZÁSI IGAZOLÁS		
AZ MGE TENYÉSZTŐ SZERVEZETÉBEN FENNTARTOTT, RÉGI MAGYAR BAROMFIFAJTÁK ÁLLOMÁNYÁRÓL		
A származási igazolás sorszáma		
MGSZH törzsállomány azonosító szám		
 törzskönyvi szám		
Tenyésztő szervezet	neve	Magyar Kisállatnemesítők Génmegőrző Egyesülete
	címe	2100 Gödöllő, Isaszegi út 208.
	MGSZH kódja	10007574
Tenyésztő	neve	
	címe	
	Tulajdonos	neve
Tartó	címe	
	neve	
	címe	
Tartási hely:		
Tenyésztet kódja:		
Faj		
Fajta		
MgSZH fajtakód		
Törzskönyvi osztály (I. elit, II. nagyszülő, III. szülő), vagy végtermék		
Az állomány génmegőrzési besorolása (nukleusz és/vagy fajtafenntartó állomány esetén)	MIN T A ^{«kép»}	
Kelés dátuma		
Kelés helye (keltető kódja)		
A napos állatok jelölése		
BIR szállítólevél száma (napos)		
Eredeti (szülő) törzsállomány	MgSZH azonosító száma	A tenyésztőállománytól származó tenyész- vagy keltetőtojások jelölése
	 törzskönyvi száma	
Telepített napos létszám (db)	Hímivar	
	Nőivar	
	Vegyessivar	
A származási igazolás kelte		
A származási igazolás érvényessége		
Tenyésztésvezető aláírása. Tenyésztő szervezet bélyegzője	Dr. Szalay István PH 	
Meghosszabbítva: (Dátum, aláírás)		

4. ADATSZOLGÁLTATÁS

Az országos állattenyésztési adatbankba történő adatküldés módja és rendje

Az MGE adatszolgáltatása a BIR előírásai szerint:

- Az MGE a keltetett és tenyésznövendékként letelepített állományokról származási igazolást állít ki, amit megküld az MGSzH-nak, a BIR nyilvántartásba vételre.
- A tenyésztő (tartó) a baromfi törzsállomány termelésbe állításáról készült *Bejelentő lapot*, mely tartalmazza a törzsállomány létszámát (átminősített tenyészállat-létszámot) és a kapcsolódó eseményeket (állomány összevonása, szétbontása, szállítás más tenyészetből), az MGSzH-hoz történő benyújtás előtt minden esetben köteles előzetesen az MGE-hez jóváhagyásra benyújtani. Kizárólag az MGE tenyésztésvezetője által ellenjegyzett *Bejelentő lap* küldhető be a tenyésztő hatóságához.
- Támogatási programba vonható állományokra (nukleusz, fajtafenntartó, I. és II. törzskönyvi osztály) az MGSzH Hatósági Bizonyítványt állít ki, mely – az eredeti adatokon kívül – ivaronként tartalmazza a tárgyévi beolazott tenyészállat-létszámot. Támogatott állományok esetén a Hatósági Bizonyítványban szereplő létszám a támogatás alapja. Az MGE a végleges igazolást a www.mgegodollo.hu honlapján közzéteszi.
- Az egyes törzsállományok termeléséről összeállított adatgyűjtő lapok (1. sz. melléklet) megküldése a tenyésztő hatóság részére.

A tenyésztő vagy tartó adatszolgáltatása – a BIR előírásain túl – az MGE részére

- Törzsállomány keltetésének adatai, a származási igazolás kiállításához,
- Törzsállomány tenyésztési, tartási kezelési feltételeivel és azok változásával kapcsolatos adatszolgáltatás,
- Aláírt és kitöltött BIR Bejelentő lap, amit az MGE tenyésztésvezetőjének ellenjegyzésével az MGE küld meg az MGSzH részére.
- Törzsállományok éves termelési adatainak beküldése az 1. sz. melléklet szerint (MGE adatgyűjtő lap).

5. A FORGALMAZÁS, AZ EXPORT ÉS AZ IMPORT SZABÁLYAI

Tenyészállat-forgalmazás

Tenyészállat (és fajtatiszta végtermék) kizárólag az MGE által kiállított származási igazolással forgalmazható, melyben a tenyésztési fokozat (törzskönyvi osztály) egyértelműen feltüntetésre került. Származási igazolás nélkül forgalmazott, igazolhatóan fajtatiszta egyedek kizárólag génmegőrzési célból és alapos indokkal kerülhetnek vissza a tenyésztésbe. Az MGE tagság az elitállományoktól származó tenyészállatokat forgalmazó tulajdonosok, tenyésztők és tartók számára kötelező, szülőpár és végtermék forgalmazása esetén ajánlott feltétel.

Elitállományok esetében a forgalmazás további feltételei a következők:

Alap esetben elitállomány nem forgalmazható. Az állomány átadható másik tartónak (tenyésztőnek), amennyiben az új tartási helyen a génmegőrzés feltételei és a Tenyésztési program betartása, ill az egyéb jogszabályi feltételek adottak. A tartó (tenyésztő) köteles átadni az állományt, amennyiben ennek elmaradása a fajtafenntartást és génmegőrzést veszélyezteti. Elit besorolású tenyészet átadásához az MGE valamennyi elit-tenyésztőjéből álló Tenyésztők Tanácsa határozata szükséges.

Az átadás feltételeire vonatkozóan az alábbiakat kell betartani:

Elit- és elittartalék-állomány esetén az MGE jóváhagyásával a tartási kötelezettség jogkövetkezményekkel együtt átadható a termelő tenyészállatok elit-szaporítását megelőzően az ellenőrzött, pedigrés tenyésztőjás (bejelentés: március 31-ig) ill. az elit-szaporítást követően a növendék elit-állomány, szaporítás hiányában az eredeti állomány átadásával (bejelentés: szeptember 30-ig).

Az export és import szabályai

Termelő elitállomány, elitként gyűjtött és nyilvántartott tenyésztőjás és elitként szaporított növendék nem exportálható.

Nagyszülő, szülőpár és végtermék, az adott tenyésztési fokozatra kiállított származási igazolással exportálható.

Import csak a fajtaazonos egyedek génbanki behozatala esetén, egyedi elbírálás szerint, és kívánatosan csak a Kárpát-medence területéről engedélyezett.

Fajtaazonos végtermékek forgalmazásának szabályait, annak felmerülésekor az MGE külön szabályzatban rögzíti.

6. TARTÁSI FELTÉTELEK

A törzsállományok in-situ és az ex-situ tartási feltételei

Elit (nukleusz) állományok esetében kötelező a kifutós tartás, amely az ökológiai előírások szerinti kifutónagyság esetén minősíthető in-situ tartásnak (természetesen az egyéb tartási feltételek rendelkezésre állása esetén). Ez a gyöngytyúk esetén legalább 4 m²/egyed. Ennél kisebb kifutóterület esetén ex situ tartásról beszélünk, de a kifutó mérete ebben az esetben sem lehet kisebb, mint a zárt istálló területe. Hosszú távon kívánatos a HU-BA őshonos baromfi végtermék programra kidolgozott tartási feltételek kialakítása a tenyészállományokra is, amely a későbbiekben az in situ tartás feltételeként kerülhet a tenyésztési programba. Jelenleg ennek tenyésztelepi infrastrukturális feltételei nem adóttak. Az ökológiai tartásmód, a HU-BA és az egyéb tartási feltételek részleteit a 2. számú *melléklet, ill. az őshonos baromfifélékre kidolgozott „Technológiai irányelvek”* tartalmazza (GALLUS projekt, 2008, www.mgedollo.hu).

A természetes tartás és szaporítás

Az MGE, mint a régi magyar baromfifajták tenyésztő szervezete és fajtafenntartója, kifejezetten támogatja a magyar őshonos baromfifajták természetes tartását, keltetését és nevelését (kötélóssal), különösen kiskerti, tanyasi tartási feltételek esetén, azonban a természetes szaporítási mód jelenleg a BIR rendszer nyilvántartása szerint nem értelmezhető, ezért nyilvántartott törzsállományokban csak egyedi elbírálás szerint, külön MGE engedéllyel végezhető. A kötlési hajlam fenntartása a nukleusz (elit) állományokban ettől függetlenül kötelező feltétel, amit az elitállomány-szaporításának a csúcstermelési időszakokra történő időzítésével kell indirekt módon biztosítani.

Kelt Gödöllőn, 2009. május 4-én

Dr. Szalay István
az MGE elnöke

7. FELHASZNÁLT ÉS AJÁNLOTT IRODALOM

A témakörben az MGE részvételével megjelent fontosabb szakirodalom

- Szalay I. (2001) A baromfitenyésztés és tartás az ökológiai állattenyésztésben. In: Ökológiai gazdálkodás. Szerk. Radics László. Dinasztia Kiadó, Budapest, pp. 281-290.
- Papp M., Szalay I. szerk. (2001) Hagyományos kisállattartás. Baromfi és házinyúl. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 287 p.
- Szalay I. (2002) Régi magyar baromfifajták. Old Hungarian Poultry. (magyar és angol nyelven). Mezőgazda Kiadó, Budapest. 111 p.
- Szalay I. (2003) A régi magyar baromfifajták. In: Tózsér J., Bedő S. (szerk.) Történelmi háziállatfajtáink enciklopédiája. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
- Szalay I., Máray G. (2003) A védett és érzékeny természeti területek állattenyésztése. In: Ángyán J., Tardy J., Vajnáné Madarassy A. (szerk.) Védett és érzékeny természeti területek mezőgazdálkodása. Mezőgazda kiadó, Budapest.
- Szalay I. (szerk.) (2004) Alternatív baromfitenyésztés és –tartás. Mezőgazda Kiadó, Budapest. 321 p.
- Szalay I., Barna J., Kőrösiné Molnár A. (2004) A gyöngytyúk. Mezőgazda Kiadó, Budapest. 152 p.
- Szalay I. (2006) A régi magyar baromfifajták eredetvédelme. In: Magyar Gazda Európában. 6. kiegészítő kötet, 2006. április, C 4.4/1-14 p. RAABE Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest.
- Tóth Sándor – Szalay István (szerk.) (2008) A haszonállatfajok szelekciója. Mezőgazda Kiadó, Budapest. 214 p.
- Szalay István – Kovácsné Gaál Katalin (2008) A régi magyar baromfifajták génmegőrzés keretében. In Tibay Gy. (szerk.): A veszélyeztetett háziállatfajták fenntartása, hasznosítása az Európai Unióban és Magyarországon. SZIE-GTK-VATI, Szent István Egyetemi Kiadó, Budapest. 147-168 p.
- MGE honlap: www.mgegodollo.hu

Ajánlott irodalom – magyar klasszikusok

- Báldy Bálint (1954) A baromfi tenyésztése. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.
- Báldy Bálint (1958) Házimadarak. In: Magyarország állatvilága. XXI. kötet, Aves – Madarak. Szerk.: Székessy V., Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Báldy Bálint, Beke László, Biszkup Ferenc, Lacza Béla, Németh Józsefné, Pápai Gábor, Wettstein Ferenc (1955) Baromfitenyésztés. In: Állattenyésztők kézikönyve. Szerk. Kecskés S., Mentler L. és Németh B. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.
- Bögre János (szerk.) (1968) Kacsa-, lúd-, pulyka- és gyöngytyúktenyésztés kézikönyve. Mezőgazdasági Könyvkiadó, Budapest. 339 p.
- Csukás Zoltán (1935) A gazdasági baromfiak tenyésztése. "Pátria" Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest.
- Csukás Zoltán (1955) Baromfitenyésztés. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest,
- Fajtajellelírása a Magyarországon leggyakrabban előforduló baromfifajtáknak. (1932) "Pátria" Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest.
- Horn Artúr (1955) Általános állattenyésztés. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.
- Horn Artúr (szerk.) (1976) Állattenyésztés. 1-3. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest
- Legismertebb baromfifajtáknak jellelírása (standard). (1913) "Pátria" Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest.
- Matolcsi János (1975) A háziállatok eredete. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.
- Rodiczky Jenő (1902) Körültekintés a baromfitenyésztés összes ágain. Pallas Részvénytársaság Nyomdája, Budapest.
- Székessy Vilmos (szerk.) (1958) Magyarország állatvilága. XXI. kötet, Aves – Madarak. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Tóth Pál (1956) A baromfitenyésztés kézikönyve. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.
- Winkler János (1921) Baromfitenyésztés. "Pátria" Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest.
- Winkler János (1922) Baromfiólak és baromfitenyésztési eszközök. Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Rt., Budapest. 110 p.
- Winkler János (1929) Vezérfonál a parlagi baromfiak nemesítéséhez. "Pátria" Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest.

1. sz. melléklet

MGE adatgyűjtő lap a(z) ..... évben lezárt termeléshez

Tenyésztő szervezet	Magyar Kisállatnemesítők Génmegőrző Egyesülete (MGE)
Kód (8jegyű)	10007574
Tenyésztő	
Tartó	

Állomány azonosító							
faj							
fajta							
törzskönyvi osztály							
MGSZH szám (6jegyű)							
Induló /napos/ létszám							
dátum							
hímivar							
nőivar							
vegyes							
Elhullás nevelés alatt (db)							
hímivar							
nőivar							
vegyes							
egyéb kiesés v. selejt							

Beólasztott (db) (kg)							
dátum							
hímivar							
nőivar							
Tojástermelés (dátum)							
5% termelés elérésekor							
30% termelés elérésekor							
csúcstermelés elérésekor							
termelési ciklus végén							
Tojástermelés (db)							
összes							
keltetésre alkalmas							
keltetésre került							
kikelt csibe							
Elhullás termelés alatt (db)							
hímivar							
nőivar							
egyéb kiesés v. selejt							

Új tenyészállomány szaporítása							
MGSZH szám							
növendék vegyesivar							
nőivar							
hímivar							

Kelt: ..... év ..... hó ..... nap

.....
a tenyésztésért felelős
vezető aláírása

2. sz. melléklet**A HU-BA GYÖNGYTYÚK TARTÁSI FELTÉTELEI (AJÁNLÁS)**

A HU-BA program előírásai szerint, ellenőrzöten tartott, kizárólag magyar őshonos baromfifajtákhoz tartozó végtermékek márkázott termékként kerülhetnek forgalomba, melynek márkajele (minőségtanúsító védjegy) és végtermék-előállításra vonatkozó előírásai – kiegészítve a gyöngytyúk ökológiai tartására vonatkozó legfontosabb előírásokkal – az alábbiak:

A HU-BA és az ökológiai gyöngytyúk tartásának alapfeltételei		
Tartási feltételek	HU-BA tartás 	Ökológiai tartás
A telepítési sűrűség istálló négyzetméterenként	legfeljebb 10 egyed, vagy 16 kg/m ² .	legfeljebb 10 egyed, vagy 21 kg/m ² .
Az összes betelepített istállóterület egy telepen nem haladhatja meg az	500 m ² -t.	1600 m ² -t.
Egy istálló hasznos alapterülete legfeljebb	200 m ²	400 m ²
Egy istállóban tartható létszám	legfeljebb 2000 állat	legfeljebb 4000 állat (a megengedett istálló alapterület miatt; a rendelet szerint legfeljebb 5200 állat)
A zárható kijáratok összes hossza az épület 100 m ² -ére vetítve	legalább 6 méter	legalább 4 méter
Ülőrúd	kötelező, legalább 20 cm/állat	kötelező, legalább 20 cm/állat
Az állatok legalább nappal kifutóra mehetnek az alábbi kortól	kitollasodást követően, de legkésőbb 6 hetes kortól	6-7 hetes kortól
A kifutó nagy része növényzettel fedett és legalább az alábbi terület biztosított	korlátlan (minimum 10 m ² /állat)	4 m ² /állat; ha nem lépi túl a 170 kg N/ha/év határértéket
Az állatok fajtája	lassú gyarapodású, magyar parlagi gyöngytyúk	lassú gyarapodású (nem intenzív!) fajta, helyi parlagi típus előnyben
A takarmánykeverék összetétele a hizlalás időszakában	legalább 70%-ban gabonafélét tartalmaz, nem lehet állati eredetű vagy GMO; 42 napos kortól szemestakarmány- és zöldtakarmány-kiegészítés, (vagy zöld növényzettel fedett kifutó) kötelező	legalább 65%-a gabonafélét tartalmaz, nem lehet állati eredetű vagy GMO
A legkorábbi vágási kor	94 nap 6-8 hónap javasolt	94 nap